

Sygn. akt **XXIV C 1212/19**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2021 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie XXIV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia <i>Monika Dominiak</i>
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Milena Gładysiak

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2021 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa **T. K., K. K.**

przeciwko **(...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.**

o zapłatę

- zasądza od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. solidarnie na rzecz powodów T. K. i K. K. kwotę 100 187,57(sto tysięcy sto osiemdziesiąt siedem złotych pięćdziesiąt siedem) złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 października 2019 roku do dnia zapłaty;
- zasądza od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. solidarnie na rzecz powodów T. K. i K. K. kwotę 93 858,03(dziewięćdziesiąt trzy tysiące osiemset pięćdziesiąt osiem 03/100) CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 23 października 2019 roku do dnia zapłaty;
- ustala, że pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. ponosi koszty postępowania w 100% i ich szczegółowe wyliczenie pozostawia referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXIV C 1212/19

UZASADNIENIE

Na podstawie pozwu z 23 października 2019 roku oraz pisma procesowego z 18 maja 2020 r. T. K. i K. K. żądali:

- zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego (...) Bank (...) S.A. w W.:
 - łącznej kwoty 100 187,57 PLN wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty, w tym kwoty (i) 98 787,57 PLN tytułem całych rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych w PLN w okresie od 4 listopada 2009 r. do 5 marca 2012 r. oraz łącznej kwoty (ii) 1400 PLN tytułem opłat pobranych przez pozwanego za wydanie powodom zaświadczeń dotyczących kredytu;
 - łącznej kwoty 93 858,03 CHF (ewentualnie kwoty 355 170,92 PLN) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty, w tym kwoty (i) 93 110,70 CHF (ewentualnie kwoty 352 612,87 PLN) tytułem całych rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych w CHF w okresie od 5 kwietnia 2012 r. do 4 października 2019 r. oraz kwoty (ii) 37,13 CHF (ewentualnie kwoty 141,67 PLN) tytułem odsetek karnych pobranych przez pozwanego w CHF w okresie od 5 kwietnia 2012 r. do 5 czerwca 2019 r. oraz kwoty (ii) 710,20 CHF (ewentualnie kwoty 2416,38

PLN) tytułem składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego pobranej przez pozwanego w CHF w dniu 16 lutego 2013 r.;

2. ustalenia, że umowa kredytu nr (...) zawarta pomiędzy powodami a pozwanym w dniu 19 stycznia 2009 r. jest nieważna;

3. zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów łącznie, ewentualnie solidarnie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu powództwa strona powodowa podniosła, że łącząca strony umowa kredytu denominowanego jest nieważna z powodu sprzeczności z art. 69 ust. 1 prawa bankowego ze względu na sprzeczność z naturą kredytu, nieokreślenie essentialia negotii umowy oraz z powodu sprzeczności z zasadą swobody umów, ponieważ to bank na podstawie tabel kursowych określa wysokość udzielonego kredytu. Ewentualnie umowa jest niewykonalna wskutek usunięcia z niej abuzywnych postanowień umowy dotyczących ryzyka walutowego i spreadu walutowego. Ponadto umowa narusza zasady współzycia społecznego. Ponadto podniesiono błąd co do kwoty kredytu w walucie CHF. W przypadku niepodzielenia przez sąd poglądu o nieważności umowy, strona powodowa wskazała, że umowa powinna trwać dalej z wyłączeniem postanowień o denominacji jako abuzywnych, co uzasadnia zasądzenie części dochodzonego roszczenia (pozew k. 3-133, pismo procesowe z 18.05.2020 r. k. 753-782).

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie solidarnie od powodów na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwany wskazał, że konstrukcja kredytu denominowanego do waluty obcej była zgodna z zasadą swobody umów i art. 69 prawa bankowego oraz nie narusza innych przepisów i zasad prawa. Wskazał, że kwestionowane przez powodów postanowienia umowne nie miały charakteru abuzywnego. Zdaniem pozwanego nawet gdyby uznać, że postanowienia kwestionowane przez powódkę stanowią klauzule niedozwolone, to nie powoduje to upadku całej umowy, ponieważ może być ona w dalszym ciągu wykonana. Ponadto w miejsce przedmiotowych klauzul powinny wejść odpowiednie przepisy prawa, w szczególności art. 385 § 2 k.c. oraz kursy zwyczajowo stosowane. Pozwany podnosi, że w chwili zawierania umowy kredytobiorcy nie działali pod wpływem błędu. W końcu pozwany twierdzi, że powodowie nie pozostają zubożeni, skoro otrzymali i wykorzystali kwotę udzielonego im kredytu (odpowiedź na pozew – k. 430-594).

W dalszym toku sprawy stanowisko stron nie uległo zmianie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W 2009 r. powodowie poszukiwali kredytu na zakup mieszkania. Wśród różnych ofert, z którymi powodowie się zapoznali jedynie w pozwanym banku powodowie mieli zdolność kredytową i jedynie w przypadku kredytu zaciąganego w CHF. Oferta kredytu w CHF została przedstawiona jako mniej kosztowna i bezpieczna. Wszelkie kwestie związane z przeliczeniem waluty nie zostały powodom wyraźnie przedstawione, zaś oświadczenia o ryzyku nie były starannie tłumaczone. Nie przedstawiono informacji w jaki sposób kurs CHF kształtował się w poprzednich latach. Bagatelizowano kwestię ryzyka walutowego, twierdzono, że kurs będzie się wahał w przedziale +/- 10 %. Kwestie techniczne nie były tłumaczone, kwestia spreadu nie była omawiana. Tym niemniej powodowie byli świadomi, że raty nie będą stałe, bo zmienia się kurs waluty. Wzór umowy nie został powodom udostępniony do domu – zapoznali się z nim tylko w placówce banku. Bank nie przystał na negocjacje w zakresie marży (zeznania powoda k. 1026-1029).

Po rejestracji wniosku kredytowego w systemie w centrali banku sporządzano projekt umowy, która następnie była wysyłana do doradcy w celu przedstawienia klientowi (zeznania świadka A. P. k. 900v).

Wyliczając zdolność kredytową klienta do zaciągnięcia kredytu w walucie, bank podwyższał kwotę kapitału kredytu o 20 % z oprocentowaniem WIBOR (zeznania świadka A. P. k. 878).

3 grudnia 2008 roku powodowie zwrócili się do pozwanego z wnioskiem o zawarcie umowy kredytu na nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu oraz jego remont w kwocie 625 000 zł. Jako walutę kredytu wskazano CHF. Przy tym na końcu wniosku znajdowała się informacja, że do przeliczenia kwoty do umowy kredytu zostanie zastosowany obowiązujący w banku dla danego produktu kredytowego kurs kupna dewiz z dnia poprzedzającego dzień rejestracji umowy w systemie informatycznym banku. We wniosku wskazano również, że T. K. jest zatrudniony w (...). Wniosek został złożony na formularzu sporządzonym przez bank (wniosek – k. 643-646).

Załącznik do wniosku kredytowego stanowiły oświadczenia kredytobiorców, w których wskazali, że po zapoznaniu się z przedstawionymi przez bank warunkami udzielania kredytu mieszkaniowego/konsolidacyjnego/pożyczki konsumpcyjnej zarówno w złotych jak i w walucie CHF/EUR/USD oraz symulacjami wysokości płaconych rat zarówno w złotych jak i w/w walucie obcej są świadomi ryzyka kursowego związanego z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej mogącego mieć wpływ na wysokość płaconej przez nich raty kredytu w okresie kredytowania i decydują się na zaciągnięcie kredytu w walucie CHF/EUR/USD. Oświadczyli również, że zostali poinformowani przez bank o ryzyku związanym z oprocentowaniem kredytu mieszkaniowego/konsolidacyjnego/pożyczki konsumpcyjnej zmienną stopą procentową oraz są świadomi ponoszenia tego ryzyka w przypadku zaciągnięcia kredytu oprocentowanego zmienną stopą procentową (oświadczenia wnioskodawców - k. 648-651).

19 stycznia 2009 r. pomiędzy (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. a T. K. i K. S. została zawarta umowa kredytu nr (...) na kwotę 230 580 CHF (pkt I.25 umowy). Zgodnie z pkt I.40 i I.45 umowy kredyt miał być przeznaczony na nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszczącego się pod adresem: ul. (...), W. oraz na remont tego lokalu (umowa kredytu – k. 141-146).

W sprawach nieuregulowanych umową mają zastosowanie postanowienia Regulaminu Kredytowego oraz Regulaminu Produktowego, a kredytobiorca potwierdza ich otrzymanie (pkt II.7.3. umowy).

Zgodnie z pkt. 3.2.3 Regulaminu Produktowego kwota kredytu jest wypłacana w złotych. W takiej sytuacji bank dokonuje przewalutowania według kursu obowiązującego w banku na podstawie Tabeli Kursów właściwego dla danego rodzaju transakcji. Za zgodą banku kredytobiorca może złożyć dyspozycję wypłaty kredytu w innej walucie niż złoty (Regulamin Produktowy k. 155-158).

Tabela Kursów oznacza obowiązującą w Banku (...) kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) SA” publikowaną na stronie internetowej Banku (pkt 2.7.1 Regulaminu Produktowego).

Zgodnie z pkt I.27 umowy Okres kredytowania kończył się w dniu 4 lutego 2039 r. Zgodnie zaś z pkt. I.35 umowy oraz pkt. 2.1.1 Regulaminu Produktowego spłata kredytu następowała w miesięcznych ratach równych (Regulamin Produktowy k. 155-158).

Spłata Kredytu wraz z Oprocentowaniem Kredytu i innymi należnościami Banku powstałymi w związku z zawarciem Umowy Kredytu następuje poprzez obciążenie, w Dacie Wymagalności, Rachunku Bieżącego kwotą Raty i innych należności oraz poprzez przelew tych środków na Rachunek Bieżącej Obsługi Kredytu. W przypadku Kredytu walutowego należności Banku, wyrażone w walucie Kredytu, Bank pobiera poprzez obciążanie Rachunku Bieżącego kwotą w złotych, stanowiącą ich równowartość. Równowartość kwoty w złotych ustala się według kursu sprzedaży waluty obcej, obowiązującego w Banku na podstawie Tabeli Kursów, na dwa Dni Robocze przed Datą Wymagalności każdej należności Banku. Za zgodą Banku (...) może dokonywać spłat Rat Kredytu walutowego także w inny sposób, w tym w szczególności dokonać spłaty w walucie Kredytu lub innej walucie obcej. Jeżeli spłata Rat Kredytu walutowego nastąpi w innej walucie niż waluta Kredytu, wówczas kwota wpłaty zostanie przeliczona najpierw na złote po kursie kupna tej waluty, a następnie na walutę Kredytu po kursie sprzedaży, przy zastosowaniu kursów obowiązujących w Banku na podstawie Tabeli Kursów. Jeżeli spłata następuje po Dacie Wymagalności Raty lub innych należności, do przeliczenia walut stosuje się kursy z Daty Spłaty (pkt 2.3.1 Regulaminu Produktowego).

Kredyt oprocentowany został według zmiennej stopy procentowej, która na dzień sporządzenia umowy wynosiła 4,76 % w stosunku rocznym. Stopa zmiennego oprocentowania stanowiła sumę 3-miesięcznej stawki LIBOR dla CHF i stałej w całym okresie kredytowania marży banku w wysokości 3 %, przy czym marża jest podwyższana o 1,2 punktu procentowego do chwili przedłożenia przez kredytobiorcę dowodu prawomocnego wpisu hipoteki zabezpieczającej należności banku (pkt I.30 lit. b-d i pkt II.1.5 umowy).

Od przyznanego kredytobiorcy kredytu bankowi przysługiwała prowizja przygotowawcza w wysokości 1,5 % kwoty kredytu (pkt I.33 umowy). Prowizja miała być potrącana przez bank w całości przy wypłacie kredytu (pkt 4.1. regulaminu produktowego). Bank ma prawo żądania zapłaty wszystkich Prowizji, Opłat i Kosztów w walucie, w której zostały naliczone albo w walucie kredytu. Do przeliczenia walut stosuje się kurs właściwy dla danego rodzaju transakcji obowiązujący w banku w dniu – według wyboru banku – wymagalności Prowizji, Opłat lub Kosztów albo w dniu zapłaty (pkt 4.5. regulaminu produktowego).

Zabezpieczeniem spłaty kredytu miała być m.in. hipoteka kaucyjna do kwoty 345 870 CHF (pkt I.46 lit. a umowy). Jako zabezpieczenie bank zawarł również następujące umowy ubezpieczenia: ubezpieczenie nieruchomości obciążanych hipoteką i ubezpieczenie brakującego minimalnego wkładu własnego. Kwota brakującego minimalnego wkładu własnego podlegająca ubezpieczeniu wynosi 45 526,66 w walucie kredytu, zaś koszt tego ubezpieczenia na okres 5 lat to 1730,01 w walucie kredytu (pkt I.47 umowy).

Zgodnie z pkt. 6.1. i 6.2 umowy w przypadku Kredytu w walucie obcej, Kredytobiorca oświadcza, iż jest świadomy dodatkowego ryzyka, jakie ponosi w związku z zaciągnięciem Kredytu w walucie obcej (ryzyko kursowe) oraz, iż w przypadku niekorzystnej zmiany kursu waluty, w jakiej został udzielony Kredyt zarówno kwota w złotych stanowiąca równowartość kwoty Kredytu w walucie Kredytu jak i kwota w złotych stanowiąca równowartość Raty w walucie, w jakiej został udzielony Kredyt, ulegnie zwiększeniu. Kredytobiorca oświadcza, iż jest świadomy dodatkowego ryzyka, jakie ponosi w związku z zaciągnięciem kredytu oprocentowanego Zmienną Stopą oraz, iż w przypadku niekorzystnej zmiany Stopy Referencyjnej lub stopy bazowej, kwota naliczanego Oprocentowania Kredytu ulegnie zwiększeniu.

W dniu 21 lutego 2012 r. powodowie złożyli wniosek o zmianę warunków umowy poprzez zmianę rachunku bankowego, z którego realizowane są spłaty rat na rachunek prowadzony w CHF (wniosek z 21.02.2012 r. k. 727).

Aneks nr 1 z 28 lutego 2012 r. (aneks nr 1 – k. 160-162) strony ustaliły m.in. nowy sposób spłaty kredytu, postanawiając, iż:

„Spłata Kredytu wraz z Oprocentowaniem Kredytu i innymi należnościami Banku powstałymi w związku z zawarciem Umowy Kredytu następuje poprzez obciążenie, w Dacie Wymagalności, Rachunku Bieżącego kwotą Raty i innych należności a następnie poprzez przelew tych środków na Rachunek Bieżącej Obsługi Kredytu (pkt 2.3.1).

Jeżeli Rachunek Bieżący prowadzony jest w złotych, to w przypadku Kredytu walutowego należności Banku, wyrażone w walucie Kredytu, Bank pobiera poprzez obciążanie Rachunku Bieżącego kwotą w złotych, stanowiącą ich równowartość. Równowartość kwoty w złotych ustala się według kursu sprzedaży waluty obcej, obowiązującego w Banku na podstawie Tabeli Kursów, na dwa Dni Robocze przed Datą Wymagalności każdej należności Banku (pkt 2.3.1.1).

Kredytobiorca dokonuje spłaty Kredytu w Walucie Kredytu, z wykorzystaniem Rachunku Bieżącego prowadzonego w walucie Kredytu. W przypadku gdy Kredytobiorca nie posiada Rachunku Bieżącego prowadzonego w walucie Kredytu albo zrezygnuje ze spłaty Kredytu za pośrednictwem tego rachunku w trybie, o którym mowa w pkt 2.3.6 poniżej, wówczas Kredytobiorca dokonuje spłaty Kredytu poprzez wpłatę należnej Bankowi kwoty bezpośrednio na nieoprocentowany Rachunek Bieżącej Obsługi Kredytu W przypadku, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, Kredytobiorca jest wyłącznie uprawniony do (i) dokonywania wpłat na Rachunek Bieżącej Obsługi Kredytu w celu gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę Kredytu oraz (II) dokonywania spłat Kredytu ze zgromadzonych na ww. rachunku środków. Bank jest uprawniony do pobierania Dacie Wymagalności Raty z Rachunku Bieżącej Obsługi

Kredytu odpowiedniej kwoty w celu spłaty Raty lub innych wymagalnych należności Banku. Kredytobiorca jest uprawniony do dokonania wcześniejszej spłaty Kredytu ze środków zgromadzonych na Rachunku Bieżącej Obsługi Kredytu zgodnie z warunkami określonymi w pkt 2.4 poniżej. W przypadku, gdy Kredytobiorca dokonuje spłaty Kredytu bezpośrednio na Rachunek Bieżącej Obsługi Kredytu na zasadach określonych powyżej, wówczas, w tym zakresie do Rachunku Bieżącej Obsługi Kredytu znajdują odpowiednie zastosowanie postanowienia Umowy Kredytu odnoszące się do Rachunku Bieżącego (pkt 2.3.1.2).

Za zgodą Banku Kredytobiorca może dokonywać spłat Rat Kredytu walutowego także w inny sposób, w tym w szczególności dokonać spłaty w innej walucie obcej niż Waluta Kredytu. Jeżeli spłata Rat Kredytu walutowego nastąpi w innej walucie niż waluta Kredytu, wówczas kwota wpłaty zostanie przeliczona najpierw na złote po kursie kupna tej waluty, a następnie na walutę Kredytu po kursie sprzedaży przy zastosowaniu kursów obowiązujących w Banku na podstawie Tabeli Kursów (pkt 2.3.1.3.).”

Ponadto w ust. 6 umowy dotyczącym oświadczeń związanych z ryzykiem kursowym aneks dodał punkty o treści:

„Kursy wymiany walut w Tabeli Kursów ustalane są przez Bank w każdy Dzień Roboczy w oparciu o średni kurs z rynku walutowego ((...)) ustalany najpóźniej do godziny 9.30 czasu obowiązującego w P. ("Kurs Bazowy"). Kurs kupna ustalany jest w oparciu o wzór: $\text{Kurs Kupna} = 2 * \text{Kurs Bazowy} / (2 + \text{Spread Walutowy wyrażony w procentach})$, a kurs sprzedaży w oparciu o wzór: $\text{Kurs Sprzedaży} = \text{Kurs Bazowy} + (\text{Spread Walutowy wyrażony w procentach} * \text{Kurs Kupna}) / 2$. Wartość Spreadu Walutowego wyrażonego w procentach na dzień zawarcia Umowy wynosi dla waluty CHF: 8.5%. EUR: 7.25%, USD: 7,25% i może ona ulec zmianie w drodze jednostronnego oświadczenia Banku na zasadach określonych w punkcie 6.4 poniżej. Spread Walutowy wyrażony w procentach jest równy stosunkowi spreadu walutowego wyrażonego kwotowo, stanowiącego różnicę pomiędzy kursem sprzedaży a kursem kupna waluty obcej określonych w Tabeli Kursów („Spread Walutowy”) do kursu kupna (pkt 6.3.).

Bank jest uprawniony do zmiany - nie częściej niż raz w miesiącu kalendarzowym - wartości Spreadu Walutowego wyrażonego w procentach, przy czym jej podwyższenie może nastąpić wyłącznie na podstawie co najmniej jednej z przesłanek określonych w punkcie 4.7. Regulaminu Produktowego, o wartość wyrażonej w punktach procentowych zmiany określonych w tym postanowieniu podstaw (pkt 6.4.).

Kredytobiorca oświadcza, iż jest świadomy, że zmiana Spreadu Walutowego będzie miała wpływ na wyrażoną w złotych wysokość udzielonego Kredytu w walucie obcej oraz na wysokość kwoty w złotych stanowiącą równowartość Raty w walucie, w jakiej został udzielony Kredyt (pkt 6.5.).”

Powodowie byli objęci ubezpieczeniem niskiego wkładu własnego w okresie od 26 stycznia 2009 r. do 11 lipca 2016 r. (pismo z 27.01.2020 r. k. 674).

Wyplata kredytu nastąpiła w dniu 26 stycznia 2009 r. Z wypłaconej kwoty została pobrana prowizja przygotowawcza w wysokości 3458,70 CHF oraz opłata stanowiąca koszt ubezpieczenia niskiego wkładu własnego w wysokości 1730,01 CHF. Pozostała kwota kredytu została wypłacona w wysokości 636 775,47 zł po przeliczeniu po kursie kupna dewiz określonym w Tabeli kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) SA dla waluty CHF z dnia wypłaty. Za wydanie zaświadczenia o wypłacie kredytu bank pobrał opłatę w wysokości 150 zł (zaświadczenie z 14.02.2019 r. k. 164, potwierdzenie przelewu k. 181, zlecenie wypłaty kredytu k. 719, potwierdzenie złożenia dyspozycji przelewu k. 723-725).

W dniu 16 grudnia 2013 r. bank pobrał 710,20 CHF tytułem składki na ubezpieczenie niskiego wkładu własnego. Za wydanie zaświadczenia o ubezpieczeniu niskiego wkładu własnego bank pobrał opłatę w wysokości 150 zł (zaświadczenie z 02.09.2019 r. k. 179, potwierdzenie przelewu k. 183).

Jeśli kredyt miał zostać wypłacony na rachunek prowadzony w złotych, to bank nie wyraziłby zgody na wypłatę kredytu w CHF. W chwili podpisania umowy kredytobiorca nie wiedział jaką kwotę kredytu otrzyma (zeznania świadka A. P. k. 876-877).

W związku z uruchomieniem kredytu, w okresie od zawarcia umowy do 18 lipca 2019 r. powodowie uiścili tytułem rat kredytu łączną kwotę 125 692,70 zł (w tym 98 787,57 zł od 4 listopada 2009 r.) oraz 92 097,83 CHF (w tym 37,13 CHF tytułem odsetek karnych). Dodatkowo od sierpnia do października 2019 r. powodowie wpłacili po 1050 CHF miesięcznie. Za wydanie zaświadczenia o historii spłat kredytu bank pobrał opłatę w wysokości 1100 zł (zaświadczenie z 19.07.2019 r. k. 166-173, potwierdzenia transakcji k. 175-177, potwierdzenie przelewu k. 182).

Pismem z dnia 14 sierpnia 2019 r. powodowie złożyli oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli o zawarciu umowy kredytu nr (...) złożonego pod wpływem błędu w postaci mylnego przekonania, że kwota kredytu wskazana w CHF wskazana w umowie jest ustalona zgodnie z zasadami uczciwego obrotu gospodarczego (oświadczenie k. 195, potwierdzenie nadania k. 196, pismo banku z 04.09.2019 r. k. 198).

Pismem z dnia 14 sierpnia 2019 r. powodowie wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 106 080,70 zł oraz 93 145,11 CHF tytułem świadczeń uiszczonych na podstawie nieważnej umowy kredytu łączącej strony w terminie 14 dni roboczych (wezwanie do zapłaty k. 200, potwierdzenie nadania k. 201, pismo banku z 27.03.2019 r. k. 203-204).

Pismem z dnia 22 stycznia 2019 r. powodowie złożyli wniosek o zavezwanie do próby ugodowej wzywając pozwanego do zapłaty kwoty 2440,21 CHF jako całkowitej sumy wszystkich składek pobranych przez bank tytułem ubezpieczenia brakującego minimalnego wkładu własnego. Posiedzenie pojednawcze wyznaczono na 21 marca 2019 r. (wniosek o zavezwanie do próby ugodowej k. 206, odpowiedź na zavezwanie k. 209-210).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie ww. dokumentów, które nie były kwestionowane przez strony, a również sąd nie znalazł podstaw, aby podważać ich wiarygodność. Pozostałe zgromadzone w sprawie dokumenty sąd pominął jako nic niewnoszące dla ustalenia istotnych okoliczności sprawy.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania powoda oraz świadka A. P. (k. 873-878), z zastrzeżeniem, że świadek zeznawała na okoliczność procedur dotyczących udzielania kredytów we frankach, a nie na okoliczność udzielenia kredytów konkretnie powodom, w czym świadek w ogóle nie uczestniczyła. W związku z tym większą wartość dowodową w zakresie informacji o ryzyku i przebiegu udzielania kredytu Sąd przyznał zeznaniom powoda, który zeznawał o okolicznościach konkretnej sprawy, nie zaś zeznaniom świadka, która zeznawała o okolicznościach, które w przedmiotowej sprawie mogły w ogóle nie wystąpić. Przy tym powód nie zaprzeczył, iżby informacje o kredycie i ryzyku nie były mu w ogóle udzielane, jednakże były to informacje zdawkowe i rutynowe, nieprzedstawiające rzeczywistej skali przyjmowanego przez kredytobiorców ryzyka.

Zeznania świadków B. R. (k. 871-873) i K. P. (k. 1006-1008) Sąd uznał za wiarygodne, jednakże nieprzydatne do rozstrzygnięcia sprawy, ponieważ sposób księgowania kredytu oraz ustalania kursów walut w Tabeli Banku, a zatem sposób wykonania umowy, nie miały wpływu na ważność umowy kredytu.

Sąd oddalił wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków M. W. i A. E. na podstawie art. 235² pkt 2 i 5 k.p.c. (wniosek dowodowy k. 925, postanowienie dowodowe k. 1029). Z uzasadnienia tego wniosku (k. 936) wynika, że dowód ten jest związany z twierdzeniami powodów, iż było nakłanianie do podpisania zleceń wypłaty kredytu in blanco. Okoliczność ta nie ma jednak znaczenia dla sprawy w związku z czym nie zachodzi konieczność przeprowadzania tego dowodu. Strona pozwana wskazywała również, że wniosek ten wynika z „dalszego podtrzymywania twierdzeń na temat niepoinformowania powodów o ryzyku kursowym”. Strona pozwana nie powinna jednak liczyć, że druga strona wycofa się z jakichś twierdzeń, ale powinna zgłosić wszelkie dowody w momencie ich sformułowania, w przeciwnym razie dowody te należy uznać za spóźnione.

Sąd zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należało odnieść się do najdalej idącego zarzutu strony powodowej, tj. nieważności umowy ze względu na sprzeczność istoty kredytu denominowanego z bezwzględnie wiążącymi przepisami prawa, w szczególności z art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe. Zarzutów tych Sąd nie podziela.

Zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U.2002.72.665 t.j. - w brzmieniu z dnia zawarcia umowy – dalej jako „Prawo bankowe”) przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu (ust. 1).

Umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: 1) strony umowy, 2) kwotę i walutę kredytu, 3) cel, na który kredyt został udzielony, 4) zasady i termin spłaty kredytu, 5) wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, 6) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, 7) zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, 8) terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, 9) wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, 10) warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy (ust. 2).

Umowa kredytu stanowi odrębny typ umowy nazwanej, jest to umowa konsensualna, dwustronnie zobowiązująca oraz odpłatna. Do essentialia negotii umowy kredytu należą zobowiązanie banku do oddania do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel oraz zobowiązanie kredytobiorcy do korzystania z oddanych do dyspozycji środków pieniężnych na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty.

Dopuszczalność zawierania umów kredytu indeksowanego i denominowanego została przewidziana wprost w art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bankowego, który przewiduje, że w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa kredytu powinna przewidywać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. W związku z tym nie ma podstaw do twierdzenia, że tego typu umowy nie są dopuszczalne na gruncie przepisów prawa bankowego.

Co prawda ww. przepis art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bankowego został dodany do ustawy po zawarciu przez strony umów kredytu, jednakże nie oznacza, to że wcześniej umowy takie były niedopuszczalne. Nie można jednak twierdzić, że dopiero wprowadzenie takiej regulacji zalegalizowało zawieranie umów tego rodzaju. Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w przypadku kredytów lub pożyczek pieniężnych zaciągniętych przez kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy ma zastosowanie art. 69 ust. 2 pkt 4a oraz art. 75b prawa bankowego, w stosunku do tych kredytów lub pożyczek pieniężnych, które nie zostały całkowicie spłacone - do tej części kredytu lub pożyczki, która pozostała do spłacenia. W tym zakresie bank dokonuje bezpłatnie stosownej zmiany umowy kredytowej lub umowy pożyczki. Przepis ten wprost potwierdza zatem stosowanie przepisów dodanych ustawą nowelizującą do umów zawartych wcześniej. Tym samym ustawodawca zaakceptował co do zasady dopuszczalność tego rodzaju kredytów w dotychczasowym stanie prawnym, przy czym poddał je dodatkowej regulacji mającej na celu eliminację wad kredytów funkcjonujących do tej pory na rynku.

Powyższe potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazujące, że umowy kredytu indeksowanego i denominowanego mieszczą się w ramach konstrukcji prawnej umowy kredytu (zob. m.in. wyroki z 25 marca 2011 r. sygn. IV CSK 377/10, z 22 stycznia 2016 r. sygn. I CSK 1049/14, z 19 marca 2015 r. sygn. IV CSK 362/14, z 8 września 2016 r. sygn. II CSK 750/15, z 1 marca 2017 r. sygn. IV CSK 285/16, z 14 lipca 2017 r. sygn. II CSK 803/16, z 27 lutego 2019 r. sygn. II CSK 19/18, z 4 kwietnia 2019 r. sygn. III CSK 159/17, z 10 maja 2019 r. sygn. I CSK 242/18).

Nie może być zatem mowy, iż strony nie zawarły umowy kredytu lub że nie ustaliły w niej przedmiotowo istotnych postanowień umowy, skoro zawarta przez strony umowa spełnia wymagania wykształconej w obrocie umowy kredytu denominowanego.

Jakkolwiek zatem możliwe jest co do zasady zawieranie umów kredytu denominowanego, to nie oznacza to, że każda tego rodzaju umowa jest zgodna z prawem. Zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności

ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Podstawowym przepisem prawa zobowiązań, który wyznacza standard zgodności z prawem wszelkich umów, statuując jednocześnie zasadę swobody umów, jest art. 353¹ k.c. stanowiący, że strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

Zawarta przez strony umowa kredytu indeksowanego jest nieważna ze względu na ułożenie stosunku prawnego w taki sposób, że sprzeciwia się ona naturze stosunku zobowiązaniowego jako takiego. W stosunku tym bowiem jedna jego strona zyskała swobodę określania świadczenia drugiej strony ze względu na przyjęty kształt denominacji.

Zgodnie z poglądami doktryny i judykatury świadczenie stron stosunku zobowiązaniowego musi zostać dokładnie określone już w momencie jego powstania, ewentualnie jego określenie może być uzależnione od czynników obiektywnych (zob. np. SN w wyroku z 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10). Przy tym określenie świadczeń nie może zostać pozostawione jednej ze stron stosunku. Gdyby bowiem oznaczenie świadczenia pozostawione zostało jednej ze stron, bez jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie, takie postanowienie umowne – jako sprzeczne z art. 353¹ k.c. – byłoby nieważne, co pociągałoby zazwyczaj za sobą nieważność całego zobowiązania (zob. W. Borysiak, Komentarz do art. 353, K. Osajda (red.), Tom III A. Kodeks cywilny. Komentarz. Zobowiązania. Część ogólna, Warszawa 2017; zob. również m.in.: uchwała składu 7 sędziów SN z 22 maja 1991 roku, sygn. III CZP 15/91, wyrok SN z 22 maja 2014 r., sygn. IV CSK 597/13, wyrok SA w Warszawie z 10 października 2017 r., sygn. VI ACa 726/16).

W związku z powyższym nie może być wątpliwości, że sytuacja, w której jedna stron stosunku określa swobodnie po zawarciu umowy wysokość świadczenia swojego lub drugiej strony jest niedopuszczalna, a postanowienie przyznające stronie taką swobodę jest nieważne, co pociąga za sobą za zwyczaj nieważność całego zobowiązania.

Przekładając powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, że zawarta przez strony umowa kredytu nie wskazuje dokładnie jaka kwota pieniężna miała zostać przekazana kredytobiorcy przez kredytodawcę, jak również nie są wskazane jakiegokolwiek szczegółowe, obiektywne zasady jej określenia. Ponadto nie jest znana wysokość spłacanych przez kredytobiorców rat – pomimo że raty określono w umowie jako równe, to były one równe jedynie w CHF, zaś wysokość spłat w złotych nie była określona w umowie.

Zgodnie z pkt. 3.2.3 Regulaminu Produktowego kwota kredytu jest wypłacana w złotych. W takiej sytuacji bank dokonuje przewalutowania według kursu obowiązującego w banku na podstawie Tabeli Kursów właściwego dla danego rodzaju transakcji. Tabela Kursów oznacza zaś obowiązującą w Banku „Tabelę kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) SA” publikowaną na stronie internetowej Banku (pkt 2.7.1 Regulaminu Produktowego).

W związku z powyższym bank nie był w żaden sposób ograniczony w oznaczeniu wysokości wypłacanego kredytu, jako że od wysokości zastosowanego przez bank kursu zależała wysokość wypłaconych środków. Żaden przepis prawa lub umowy nie wskazywał ścisłych kryteriów ustalenia kursów przeliczeniowych przez bank – w istocie bank mógł w swej tabeli ustalić kurs dowolny. Co prawda za zgodą banku kredytobiorca mógł złożyć dyspozycję wypłaty kredytu w innej walucie niż złoty, jednakże bank nie musiał się na taką wypłatę zgadzać. Tym samym bank miał pełną swobodę w określaniu kwoty i waluty kredytu do wypłaty.

Podkreślić przy tym trzeba, że nie ma znaczenia w jaki sposób bank w rzeczywistości ustalał kursy walut. Analizie w świetle przepisów regulujących granice swobody umów podlega treść czynności prawnej, a nie sposób wykonywania umowy. Nie ma bowiem ważnego lub nieważnego sposobu wykonywania umowy, ani sposobu wykonywania umowy, który czyniłby umowę ważną. Stosowanie przez bank choćby najbardziej obiektywnych metod ustalania kursów walut nie czyniłoby zawartej umowy ważną. Wola stron w zakresie wykonywania umowy a nie zmiany jej treści (a wykonanie umowy zależy wszakże od woli stron) nie ma w tym zakresie żadnego znaczenia, tym bardziej wola tylko jednej ze stron umowy.

Analogiczne wnioski o przekroczeniu w umowie kredytu granicy swobody umów dotyczą spłaty kredytu. Zgodnie z pkt 2.3.1 Regulaminu Produktowego należności Banku wyrażone w walucie Kredytu Bank pobiera poprzez obciążanie Rachunku Bieżącego kwotą w złotych, stanowiącą ich równowartość. Równowartość kwoty w złotych ustala się według kursu sprzedaży waluty obcej, obowiązującego w Banku na podstawie Tabeli Kursów, na dwa Dni Robocze przed Datą Wymagalności każdej należności Banku.

Tym samym również w przypadku spłaty kredytu bank pozostawił sobie swobodę pobierania środków z rachunków kredytobiorcy w dowolnej, ustalonej przez siebie wysokości. Co prawda również w tym przypadku za zgodą Banku kredytobiorca mógł dokonywać spłat w walucie kredytu, jednakże znowuż zależało to tylko i wyłącznie od woli banku.

W związku z powyższym postanowienia umowy kredytu dotyczące przeliczenia kursu po jakim wypłacona miała być kwota kredytu oraz po jakim kredyt miał być spłacany są nieważne ze względu na sprzeczność tych postanowień z naturą stosunku zobowiązaniowego. Przy tym nieważność tych postanowień pociąga za sobą nieważność całej umowy, ponieważ bez zakwestionowanych postanowień nie da się określić głównych świadczeń stron. Postanowień tych nie da się również w żaden sposób zastąpić.

Art. 58 § 1 k.c. stanowi, że czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. Nie da się zaś wskazać żadnego przepisu prawa, który przewidywałby, że na miejsce nieważnego postanowienia określającego kurs waluty do przeliczenia kwoty kredytu do wypłaty i raty kredytu wchodzi inne postanowienie. W szczególności nie istnieje żaden dyspozytywny przepis prawa, który znajdowałby zastosowanie w miejsce postanowień przewidujących denominację kredytu. Stosowanie art. 358 § 2 k.c. jest niemożliwe, skoro nie obowiązywał on w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie dopiero 24 stycznia 2009 roku), a brak jest przepisów przejściowych, które umożliwiałyby jego zastosowanie. Ponadto przepis ten przyznaje dłużnikowi uprawnienie do wykonania w walucie polskiej zobowiązania, które powinno być spełnione w walucie obcej. W przypadku przedmiotowej umowy kredytu denominowanego zobowiązania stron miały być wykonane wyłącznie w walucie polskiej, zatem jest to przypadek nieobjęty hipotezą art. 358 § 2 k.c., który znalazłby zastosowanie tylko gdyby kredytodawca i kredytobiorca mieli obowiązek wykonać swe zobowiązania w walucie obcej, a tak w niniejszej sprawie nie jest.

Nawet jednak, gdyby przepis ten mógł znaleźć w sprawie zastosowanie, to i tak skutkiem tego nie mogłoby być utrzymanie umowy w mocy. W okresie przed 24 stycznia 2009 r. nie istniał bowiem żaden przepis, który mógłby znaleźć zastosowanie w miejsce nieważnych postanowień umowy, zaś nieważność umowy stwierdza się ze skutkiem *ex tunc*. Niedopuszczalne byłoby zaś uznanie, że możliwa jest następcza konwalidacja umowy od początku nieważnej (zob. uzasadnienie Uchwały SN z dnia 4 kwietnia 1990 r., III CZP 7/90). Oznaczałoby to bowiem wsteczne działanie prawa, co jest sprzeczne z polskim porządkiem prawnym i co wprost wyklucza art. 3 k.c. W związku z tym bez znaczenia pozostaje również zawarcie aneksu do umowy kredytu.

Warto również zauważyć, że gdyby ustawodawca chciał ustanowić skutek w postaci następczej konwalidacji nieważnych umów, to mógł to uczynić w nowelizacji prawa bankowego z dnia 29 lipca 2011 r., a zamiast tego w art. 4 tej ustawy wskazał jedynie, że to strony powinny dokonać stosownej zmiany umowy. Ustawodawca postanowił zatem nie ingerować samodzielnie w umowy kredytu indeksowanego i denominowanego. Jednakże jednocześnie uznał, że niektóre z umów funkcjonujących na rynku wymagają stosownej korekty, a więc że ich treść jest wadliwa, a ich korekta jest niemożliwa na podstawie obowiązujących przepisów prawa.

Z drugiej strony nie można również zastąpić nieważnych postanowień umowy w oparciu o zasady współzycia społecznego lub ustalone zwyczaje. Zgodnie z art. 56 k.c. czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współzycia społecznego i z ustalonych zwyczajów. Ani zasady współzycia społecznego nie określają jednak wysokości kursu waluty jaki powinien być przyjęty do przeliczenia kwoty kredytu do wypłaty oraz wysokości raty, ani nie istnieje żaden ustalony zwyczaj w tej sprawie. Gdyby było inaczej, to możliwe byłoby pozostawienie stosownej luki w każdej umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego i

umowa w dalszym ciągu nadawałaby się do wykonania. Oczywistym jest jednak, że luka taka powodowałaby spory co do kursu jaki powinien być zastosowany, zaś umowa nie nadawałaby się do wykonania.

Gdyby zaś chcieć określić jakiś zwyczaj w zakresie ustalania kursów walut w przypadku umów kredytu denominowanego lub indeksowanego, to należałoby uznać, że zwyczajem takim było ustalanie kursów przeliczeniowych swobodnie w tabelach banku, aniżeli ustalanie ich w jakikolwiek inny sposób, ponieważ był to sposób ustalania kursów najszerzej rozpowszechniony na rynku.

Z kolei zasady współzycia społecznego mogą wyznaczać pewien przedział kursu, który można by określić jako sprawiedliwy, nieprowadzący do oczywistego pokrzywdzenia jednej ze stron, nie mogą jednakże wyznaczać kursu określonego, nadającego się do zastosowania w umowie. W przeciwnym wypadku za nieważne na podstawie art. 58 § 2 k.c. można by uznać wszystkie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego funkcjonujące obecnie na rynku, uznając, że stosowany w nich kurs odbiega (choćby o 0,01 PLN/CHF) od kursu wynikającego z zasad współzycia społecznego. Jak widać próby takiego ustalenia kursu „sprawiedliwego” byłyby czysto arbitralne. Nie jest zatem możliwe zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień na jakiegokolwiek podstawie, co czyni zawartą przez strony umowę nieważną od początku i w całości.

Eliminacji podlega również norma przyznająca bankowi uprawnienie do wyrażania zgody na wypłatę i spłatę kredytu w CHF jako jednostronne uprawnienie banku, od którego zależy wielkość świadczenia drugiej strony. Nie można jednak uznać, że po eliminacji tej normy powstaje obowiązek wypłaty i spłaty kredytu w CHF, bowiem byłaby to zupełnie inna jakościowo norma nieuwzględniona przez strony w umowie. Gdyby jednak uznać, że norma pozwalająca bankowi na wyrażenie zgody na inny sposób wypłaty i spłaty kredytu jest zgodna z prawem, to jej pozostawienie w umowie nie mogłoby spowodować utrzymania umowy w mocy. Taka umowa nie określałaby bowiem wysokości kredytu do wypłaty i wysokości rat do spłaty, skoro te mogły być dokonane jedynie w złotych. Ważność umowy nie może zaś zależeć od realizacji uprawnienia przyznanego jednej ze stron w umowie. Umowa taka jako nieokreślająca świadczeń stron musiałaby być uznana za nieważną.

W końcu należy odnieść się do kwestii wpływu norm prawnych dotyczących niedozwolonych postanowień umownych zawartych w umowach konsumenckich na możliwość uznania danej umowy za nieważną. Jak wiadomo art. 385¹ § 1 k.c. wprowadza swoistą sankcję sprzeczności danego postanowienia z przepisami o klauzulach niedozwolonych i tą sankcją jest niezwiązanie tym postanowieniem z dalszym związaniem stron umową w pozostałym zakresie. Nie oznacza to jednak, że wskazana regulacja stanowi przepis szczególny wobec norm dotyczących legalności zapisów umownych. Należy raczej uznać, że jest to regulacja o charakterze uzupełniającym, a pierwszeństwo powinna mieć sankcja dalej idąca (zob. np. Uchwała SN z dnia 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10). Prawdopodobnie takiego stanowiska znajduje potwierdzenie również w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE, który dopuszcza możliwość uznania umowy zawieranej z konsumentem za nieważną, jeśli jej dalsze trwanie jest niemożliwe na podstawie prawa wewnętrznego danego Państwa (zob. np. wyrok TSUE z 3 października 2019 roku ws. D., C-260/18).

Niezależnie od powyższego, nawet jeśli przyjąć, że klauzula umowna określająca wysokość kredytu, a wraz z nią cała umowa kredytu, jest ważna, to zawarte w umowie postanowienia określające sposoby wyliczenia kwoty kredytu do wypłaty i wysokości rat kredytu są abuzywne, a tym samym nieskuteczne. Dotyczy to następujących postanowień odnoszących się do mechanizmu denominacji i ustalania przez bank kursów walut:

- pkt I.26 umowy „waluta kredytu: CHF”;

- pkt 2.7.1 Regulaminu Produktowego „Tabela Kursów oznacza obowiązującą w Banku „Tabelę kursów dla kredytów mieszkaniowych i konsolidacyjnych w walutach obcych (...) Bank (...) SA” publikowaną na stronie internetowej Banku”;

- pkt 3.2.3 Regulaminu Produktowego „kwota kredytu będzie wypłacona kredytobiorcy w złotych. W takiej sytuacji bank dokonuje przewalutowania według kursu obowiązującego w banku na podstawie Tabeli Kursów właściwego dla danego rodzaju transakcji”;

- pkt 2.3.1 Regulaminu Produktowego „w przypadku Kredytu walutowego należności Banku, wyrażone w walucie Kredytu, Bank pobiera poprzez obciążanie Rachunku Bieżącego kwotą w złotych, stanowiącą ich równowartość. Równowartość kwoty w złotych ustala się według kursu sprzedaży waluty obcej, obowiązującego w Banku na podstawie Tabeli Kursów, na dwa Dni Robocze przed Datą Wymagalności każdej należności Banku. Za zgodą Banku Kredytobiorca może dokonywać spłat Rat Kredytu walutowego także w inny sposób, w tym w szczególności dokonać spłaty w walucie Kredytu lub innej walucie obcej. Jeżeli spłata Rat Kredytu walutowego nastąpi w innej walucie niż waluta Kredytu, wówczas kwota wpłaty zostanie przeliczona najpierw na złote po kursie kupna tej waluty, a następnie na walutę Kredytu po kursie sprzedaży, przy zastosowaniu kursów obowiązujących w Banku na podstawie Tabeli Kursów. Jeżeli spłata następuje po Dacie Wymagalności Raty lub innych należności, do przeliczenia walut stosuje się kursy z Daty Spłaty”.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W związku z powyższym dopuszczalność badania niedozwolonego charakteru postanowień umownych zależy od konsumenckiego charakteru umowy, braku indywidualnego uzgodnienia postanowienia danego umownego, które nie określa głównego świadczenia stron, chyba że zostało ono sformułowane w sposób niejednoznaczny.

Odnosnie do konsumenckiego charakteru umowy, to nie był on kwestionowany przez stronę pozwaną. Nie ulega wątpliwości, że powodowie zaciągnęli zobowiązanie na cele mieszkaniowe. W świetle art. 22¹ k.c. dla statusu konsumenta nie ma zaś znaczenia poziom świadomości i wiedzy danej osoby przy zawieraniu umowy z przedsiębiorcą. Tym samym nie ma znaczenia, iż powód w chwili wnioskowania o kredyt pracował w banku (co i tak nie przesądza, iż posiadał dostateczną wiedzę w zakresie kredytów denominowanych i indeksowanych).

W świetle okoliczności sprawy nie może ulegać również wątpliwości, że umowa nie była indywidualnie negocjowana – tak naprawdę trudno mówić, aby była w ogóle negocjowalna, co wynika z zeznań świadków i powoda. Zgodnie zaś z art. 385¹ § 3 k.c. niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. Tym samym nie można uznać za indywidualne negocjowanie umowy jej podpisanie przez strony (czyli zawarcie umowy), ewentualnie wybranie przez konsumenta jednej z kilku przedstawionych przez przedsiębiorcę opcji. O braku indywidualnego negocjowania umowy świadczy przede wszystkim zawarcie umowy na wzorcu przedsiębiorcy. W związku z tym nie może być w sprawie jakichkolwiek wątpliwości, że postanowienia umowy nie były indywidualnie negocjowane.

Mogą natomiast istnieć wątpliwości i rozbieżne oceny co do tego czy postanowienia wyznaczające kurs walut obcych stosowanych do przeliczeń w umowie kredytu denominowanego określają główne świadczenie stron. W ocenie sądu rozpoznającego sprawę, aby rozstrzygnąć te wątpliwości należy odwołać się do orzecznictwa TSUE wyjaśniającego zasięg tego pojęcia. Z orzecznictwa Trybunału (zob. zwłaszcza wyroki: z 20 września 2017 r. ws. A. (C-186/16), z 14 marca 2019 r. ws. D. (C-118/17), z 30 kwietnia 2014 r. ws. K. i K. R. (C-26/13) oraz z 3 października 2019 r. ws. D. (C-260/18)) wynika, że za warunki umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę, zaś warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte pojęciem „głównego przedmiotu umowy”. Przy tym pojęcie to powinno podlegać wykładni zawężającej. W przypadku umów kredytu indeksowanego lub denominowanego postanowieniem określającym

główny przedmiot umowy będzie klauzula przewidująca indeksację lub denominację, ponieważ określa ona główne świadczenie stron – wysokość kredytu do wypłaty oraz wysokość spłat oraz charakteryzuje ten typ umowy kredytu.

Jednocześnie jednak na bazie orzecznictwa Trybunału zasadne jest uznanie, iż postanowienia umowne odsyłające do kursów walut określonych w tabelach banku (stanowiące zwykle redakcyjną część klauzuli indeksacyjnej lub denominacyjnej), to znaczy wskazujące na techniczny, parametryczny aspekt indeksacji nie określają głównego przedmiotu umowy, a mają charakter jedynie pomocniczy. Po wyeliminowaniu bowiem z umowy tych postanowień umowa kredytu dalej pozostaje umową kredytu indeksowanego lub denominowanego, a brakuje jedynie parametru technicznego, który określałby wysokość świadczenia. Takie rozróżnienie jest zgodne z intuicyjnym rozumieniem postanowień określających główny przedmiot umowy oraz nakazem zawężającej wykładni tego pojęcia. Na możliwość, a nawet potrzebę podziału redakcyjnej umowy na odrębne normy – w szczególności w przypadku postanowień odsyłających do pewnych parametrów – na potrzeby badania ich abuzywności zwracał również uwagę Sąd Najwyższy np. w wyroku z dnia 14 maja 2015 r., II CSK 768/14.

Niezależnie od powyższego, nawet uznanie, że klauzula denominacyjna (w całości) określa główne świadczenie stron, to nie można jej uznać za jednoznaczną, a tym samym możliwe jest badanie jej abuzywności.

Klauzula denominacyjna odsyła do tabeli kursów, a ukształtowanie w taki sposób wzajemnych praw i obowiązków stron umowy o kredyt uniemożliwiało powódce ustalenie w dacie zawarcia umowy wysokości wzajemnych zobowiązań stron. Brak jest jednoznacznych i zrozumiałych parametrów ustalenia wysokości zobowiązań i konkretności zastosowanego mechanizmu, a jedynie nietransparentne odesłanie do nieweryfikowalnej pod względem zastosowanych mechanizmów tabeli. W dodatku postanowienia tworzące mechanizm denominacji rozsiane są po wielu postanowieniach umowy oraz regulaminu, utrudniając konsumentowi zapoznanie się i zrozumienie zawieranej umowy oraz ryzyka jakie się z nią wiąże.

W niniejszej sprawie należało również uznać, iż wskazane wyżej postanowienia umowy o kredyt kształtują obowiązki powódki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jej interesy.

Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r. I CK 297/05, z dnia 15 stycznia 2016 r. I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, Nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/15; z dnia 30 września 2015 r. I CSK 800/15 i z dnia 29 sierpnia 2013 r., I CSK 660/12). Wskazać również trzeba, iż w świetle dotychczasowego orzecznictwa nie budzi wątpliwości, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia sygn. akt V CSK 382/18 oraz w przywołanych w treści uzasadnienia orzeczeniach: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14 (OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16 z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, z dnia 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18). Tak też było w niniejszej sprawie. Powodowie na podstawie postanowień umowy o kredyt zawartej z pozwanym uzyskali do dyspozycji kwotę, której wysokość zależna była od decyzji banku, który na podstawie wyżej przywołanych postanowień umownych posiadał uprawnienie do arbitralnego obliczenia wysokości oddanego do dyspozycji powodów kredytu i do przeliczania wysokości rat. Jednocześnie powyższy mechanizm nie był uzależniony od jakiegokolwiek obiektywnego wskaźnika. Taki mechanizm narusza równorzędność stron, przez co jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy powodów jako konsumentów. Wbrew twierdzeniom pozwanego nie ma przy tym znaczenia jak pozwany ustalał te kursy. Zgodnie bowiem z treścią art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny.

Wszelkie mogące się pojawiać w tej materii wątpliwości zostały wyjaśnione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r. sygn. III CZP 29/17. Dodatkowo można odnotować, iż przyjęcie stanowiska pozwanego za słuszne stwarzałoby zagrożenie odmiennego aniżeli dotychczas wykonywania umowy przez pozwanego (tzn. w oparciu o inne, aniżeli rzekomo stosowane przez pozwanego rynkowe kursy) w zgodzie z postanowieniami umowy (przy czym podkreślić trzeba, iż badaniu podlega stan z chwili zawarcia umowy, z pominięciem późniejszych jej zmian). Takie stanowisko nie może zasługiwać na aprobatę. W konsekwencji oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy i w niniejszej sprawie Sąd uznał, iż kwestionowane przez powodów postanowienia kształtują ich obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają interesy powodów.

Niezależnie jednak od powyższego, dodatkowo w ocenie Sądu za rażące naruszenie interesów powodów i niezgodne z dobrymi obyczajami należało również uznać obciążenie wyłącznie powodów ryzykiem kursowym. Tym samym oprócz postanowień przeliczeniowych, za abuzywne należało uznać również postanowienia, w których kwota kredytu ustalona została w walucie CHF. Istotnym jest przy tym, iż powodowie nie zostali należycie poinformowani o ryzyku kursowym. Jak wynika z ustaleń sądu powodowie nie została poinformowani, że jako jedyna strona umowy ponoszą ryzyko kursowe. Nie przedstawiono im żadnej informacji obrazującej jak konkretnie zmiana kursu CHF będzie wpływać na wysokość raty i wysokość kredytu do spłaty w złotych. Za należyte poinformowanie powodów o ryzyku kursowym nie może służyć oświadczenie znajdujące się w załączniku do wniosku kredytowego oraz w umowie. W zestawieniu z korzystną wysokością raty w chwili zawierania umowy oraz zapewnieniami o korzystności zaciąganego kredytu, takie pouczenia o ryzyku kursowym (złożenie oświadczenia), o bardzo ogólnej treści, informujące, że istnieje pewne ryzyko, ale nie unaoczniające jego skali i ewentualnych jego konsekwencji, nie mogły oznaczać świadomości powodów co charakteru zobowiązania i rzeczywistego ryzyka. Zdaniem Sądu oczywistym jest, iż gdyby powodowie mieli świadomość jak bardzo może wzrosnąć ich zobowiązanie wobec banku nie związałyby się umową o analizowanej treści.

Podsumowując, w niniejszej sprawie wyżej wskazane postanowienia mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Jak stanowi art. 385¹ § 2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 tego przepisu nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Należy jednakże rozważyć, czy istnieje możliwość zastąpienia postanowień abuzywnych innymi normami, ewentualnie czy możliwe jest dalsze funkcjonowanie umowy po wyeliminowaniu z niej abuzywnych postanowień dotyczących denominacji.

Z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 3 października 2019 roku w sprawie C-260/18 (sprawa D.) wynika jednoznacznie, że artykuł 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoi na przeszkodzie wypełnieniu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie, jeżeli strony umowy wyrażą na to zgodę. Tym samym nie jest możliwe zastąpienie postanowień abuzywnych na podstawie ustalonych zwyczajów lub zasad współżycia społecznego, zaś zastąpienie tych postanowień przepisami dyspozytywnymi jest możliwe, „gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę, przy czym możliwość ta jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki, tak że ten ostatni zostałby tym ukarany” (motyw 48 wyroku).

Mając powyższe na uwadze, wobec stanowiska powodów żądających uznania umowy kredytu za nieważną nie jest możliwe zastąpienie postanowień abuzywnych jakimikolwiek innymi normami. Przy tym aktualność zachowują wcześniejsze rozważania o niemożliwości zastąpienia nieważnych postanowień umowy oraz o tego konsekwencjach. W związku z tym Sąd doszedł do wniosku, że zawarta przez strony umowa kredytu jest nieważna, ponieważ bez zakwestionowanych postanowień abuzywnych nie może zostać wykonana.

Wobec tego bez znaczenia pozostaje zawarcie przez strony aneksu do umowy, nawet gdyby przyjąć, że częściowo eliminuje on z umowy postanowienia abuzywne.

W szczególności zawarty przez strony aneks nie usuwa pierwotnej przyczyny uznania całej umowy za nieważną, tj. niedozwolonego przeliczenia kwoty kredytu do wypłaty oraz samego ponoszenia przez stronę nieograniczonego ryzyka walutowego. Aby zaś możliwe było przyjęcie, że konsument wyraża zgodę na związanie go niedozwolonym postanowieniem umownym, konieczne jest aby zgoda taka została wyrażona w sposób świadomy i wyraźny. Z pewnością nie sposób nadawać aneksowi takiego znaczenia, gdyż w żaden sposób nie odnosi się on do regulacji łączącego strony stosunku prawnego przed zawarciem aneksu i jej skutków. Nie stanowi zatem potwierdzenia przez kredytobiorcę woli związania go określonymi postanowieniami umownymi. To samo dotyczy kwestii ewentualnej nowacji zobowiązania, gdzie zamiar nowacji powinien być świadomie i jasno wyrażony przez strony (zob. np. Wyrok SA w Łodzi z dnia 27 maja 2013 r., I ACa 88/13). Pomijając już kwestię, że wątpliwa jest w ogóle nowacja zobowiązania od początku nieważnego, nie sposób uznać, aby powodowie zdawali sobie sprawę i wyrażali wolę spełnienia innego świadczenia niż to, do którego pierwotnie się zobowiązali.

Równocześnie, nie stanowiąc zgody na związanie niedozwolonymi postanowieniami, aneks nie zawiera również rozwiązań, które usuwałyby skutki istnienia umowy w dotychczasowym kształcie. W braku wyraźnie wyrażonej zgody konsumenta na związanie postanowieniami mającymi charakter niedozwolonych, tylko wprowadzenie rozwiązań, które w pełni usuwałyby skutki zastosowania takich postanowień, można by uznać za zamykające kwestię abuzywności postanowień umowy.

W związku z nieważnością umowy kredytu bez znaczenia pozostaje zarzut zawarcia umowy pod wpływem błędu i uchylenia się od jego skutków. Tym niemniej, na marginesie, Sąd wskazuje, iż okoliczności, na które powołuje się strona powodowa nie mogą być uznane za błąd.

Błąd powodów miał polegać na ustaleniu kwoty kredytu po kursie sprzecznym z zasadami uczciwego obrotu. Okoliczność po jakim kursie bank przeliczył wskazaną we wniosku kredytowym kwotę kredytu w złotych na kwotę kredytu w CHF nie ma jednak znaczenia dla pozostawiania powodów w błędzie o do treści czynności prawnej. Treścią czynności prawnej była objęta kwota kredytu w CHF, co do której powodowie nie pozostawali w błędzie, natomiast kurs przeliczeniowy nie był objęty treścią czynności prawnej – była to jedynie okoliczność faktyczna przedkontraktowa. Jeżeli „mimo użycia niewłaściwych słów lub cyfr strony rzeczywiście się porozumiały co do treści komunikowanych sobie oświadczeń woli, to w konsekwencji zgodnie z zasadą falsa demonstratio non nocet treść czynności prawnej odpowiada żywionym przez składającego oświadczenie wyobrażeniom o niej. W przypadku takim składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu” (Z. Radwański [w:] Z. Radwański (red.), System Prawa Prywatnego, tom II. Prawo cywilne - część ogólna, wyd. 2, 2008). W niniejszej sprawie miała miejsce właśnie taka sytuacja, w której użycie przez pozwanego „nieuczciwych” – zdaniem powodów – kursów do wyliczenia kwoty kredytu pozostawało bez wpływu na charakter oraz wysokość zobowiązań stron umowy kredytu, które porozumiały się w umowie co do wysokości zaciąganego zobowiązania.

W związku z powyższym umowa kredytu jest nieważna. Nie ulega zaś wątpliwości, że świadczenia spełniane na podstawie nieważnej umowy kredytu są świadczeniami nienależnymi, z którymi łączy się po stronie powodów roszczenie o ich zwrot.

Mając powyższe na uwadze, zasadne było zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów całej dochodzonej kwoty jako spełnionego na rzecz pozwanego świadczenia nienależnego. Oprócz rat kredytu powodowie spłacali również składki na ubezpieczenia. Zasądzeniu podlegały również poniesione koszty innych opłat, które są nienależne w związku z nieważnością umowy kredytu (odpadnięcie kauzy przysporzenia). Na fakt powyższy przedstawiono potwierdzenia wpłat dokonywanych przez stronę powodową. Pozwany nie zaprzeczył, by strona powodowa ich nie poniosła – przy czym podkreślić należy, iż to pozwany dysponuje pełną dokumentacją finansową i tym samym wiedzą odnośnie stanu potencjalnego zadłużenia. W ocenie sądu nie ma także przeszkód, by zobowiązanie nie zostało określone także w CHF – wobec faktu, iż powodowie w części w tej walucie spłacali raty z umowy, zaś pozwany je w takiej wysokości przyjmował.

Sąd w składzie rozpoznającym sprawę podziela przeważający w doktrynie i judykaturze pogląd, że strony nieważnej umowy mają niezależne wobec siebie roszczenia o zwrot własnych spełnionych świadczeń, wobec czego strona powodowa może domagać się zwrotu wszystkiego, co świadczyła na rzecz pozwanego (zob. np. Uchwała SN z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20).

Od zasądzonej kwoty Sąd zasądził odsetki ustawowe za opóźnienie od dnia 23 października 2019 roku do dnia zapłaty. Podstawę rozstrzygnięcia o odsetkach stanowił art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c. Za datę początkową naliczania odsetek Sąd przyjął dzień 23 października 2019 r., zgodnie z żądaniem pozwu, tj. od dnia wniesienia pozwu, zważywszy, że strona powodowa wzywała pozwanego do zapłaty już przed procesem, a więc już przed procesem pozwany pozostawał w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia, co uprawnia powodów do żądania odsetek za ten okres.

Sąd rozstrzygnął o kosztach procesu, w tym o kosztach zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., ustalając, że pozwany ponosi koszty postępowania w 100 %. Na podstawie art. 108 k.p.c. szczegółowe wyliczenie kosztów pozostawiono Referendarzowi sądowemu.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w wyroku.

ZARZĄDZENIE

(...)